

Kepez Yaşlılık Raporu

Yaşam Memnuniyeti Üzerine Analizler

Araştırmadan Ufak Bir Kesit

Haziran 2025

Prof. Dr. İsmail Tufan

Dr. Akif Aktuğ

Dr. Özlem Özgür

Dr. Fatma Sıla Ayan

Dr. Sanem Asadi Faizi

Dr. Evrim Yalçın

Dr. Faruk Yaşar Gürdal

F. Gülsima Ağıldere Baykal

İçindekiler

TABLolar	3
ŞEKİLLER	3
ÖNSÖZ	4
1 GİRİŞ	6
1.1 YAŞAM DURUMU KONSEPTİ	6
1.2 TÜRKİYE’NİN VE KEPEZ’İN DEMOGRAFİK YAPISI	8
1.3 ÖRNEKLEM	11
2 KEPEZLİ YAŞLILARIN GENEL YAŞAM MEMNUNİYETİ	12
2.1 YAŞ GRUBUNA GÖRE GENEL YAŞAM MEMNUNİYETİ	13
2.2 CİNSİYETE GÖRE YAŞAM MEMNUNİYETİ	14
2.3 BAKIM İHTİYACINA GÖRE YAŞAM MEMNUNİYETİ	15
2.4 İKAMET DURUMUNA GÖRE YAŞAM MEMNUNİYETİ	15
2.5 MEDENİ DURUMA GÖRE YAŞAM MEMNUNİYETİ	16
2.6 EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE YAŞAM MEMNUNİYETİ	17
3 FİNANSAL DURUM MEMNUNİYETİ	18
3.1 YAŞ GRUBUNA GÖRE	19
3.2 CİNSİYETE GÖRE	19
3.3 BAKIM İHTİYACINA GÖRE	20
3.4 İKAMET DURUMUNA GÖRE FİNANSAL DURUM MEMNUNİYETİ	21
3.5 MEDENİ DURUMA GÖRE FİNANSAL DURUM MEMNUNİYETİ	21
3.6 EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE FİNANSAL DURUM MEMNUNİYETİ	22
4 SAĞLIK MEMNUNİYETİ	23
4.1 YAŞ GRUBUNA GÖRE	23
4.2 CİNSİYETE GÖRE	24
4.3 BAKIM İHTİYACINA GÖRE	24
4.4 İKAMET DURUMUNA GÖRE	24
4.5 MEDENİ DURUMA GÖRE	25
4.6 EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE	25
5 BAKIM İHTİYACI	26
6 SONUÇ	27
KAYNAKÇA	28

Tablolar

Tablo 1: Antalya’da 2024 yılı sonunda 65 yaş ve üstü nüfusun cinsiyete ve yaş grubuna göre dağılımı (TÜİK, 2025).	10
Tablo 2: Kepez Yaşlılık Araştırması örnekleme.....	11

Şekiller

Şekil 1: Türkiye nüfusu, 2024 (TÜİK, 2025).	9
Şekil 2: Türkiye’nin “nüfus piramidinin” değişimi (Kaynak: TÜİK, 2024).	10
Şekil 3: Genel yaşam memnuniyeti.....	13
Şekil 4:Yaş grubuna göre yaşam memnuniyeti.	14
Şekil 5:Cinsiyete göre yaşam memnuniyeti.	14
Şekil 6: Bakım ihtiyacına göre yaşam memnuniyeti.....	15
Şekil 7: Hanehalkına göre yaşam memnuniyeti.	16
Şekil 8: Medeni duruma göre yaşam memnuniyeti.....	17
Şekil 9: Gelir durumu memnuniyeti.	18
Şekil 10: Yaş grubuna göre finansal durum memnuniyeti.	19
Şekil 11: Cinsiyete göre finansal durum memnuniyeti.	19
Şekil 12: Bakım ihtiyacına göre finansal durum memnuniyeti.....	20
Şekil 13: İkamet durumuna göre finansal durum memnuniyeti.	21
Şekil 14: Sağlık memnuniyeti.	23
Şekil 15:Yaş grubuna göre sağlık memnuniyeti.	23
Şekil 16:Cinsiyete göre sağlık memnuniyeti.....	24
Şekil 17: Bakım ihtiyacına göre sağlık memnuniyeti.	24
Şekil 18: İkamet durumuna göre sağlık memnuniyeti.	25
Şekil 19: Medeni duruma göre sağlık memnuniyeti.	25
Şekil 20: Eğitim düzeyine göre sağlık memnuniyeti.	26
Şekil 21:Yaş grubuna göre bakım ihtiyacı.	26
Şekil 22: Cinsiyete göre bakım ihtiyacı.	27

Önsöz

Yaşlılık klişelerle doludur. Algılanan eksikliklere, kayıplara ve kırılmalıklara odaklanma, yaşlılığı yaratıcı olasılıklar ve potansiyellerle dolu, tam teşekküllü, anlamlı bir yaşam evresi olarak algılamayı hâlâ gölgeliyor gibi görünüyor. Klişeler ve stereotiplerle mücadelenin en iyi yolu gerçeklerdir. Yalnızca gerçekler yaşlılığın ayrıntılı tanımına izin verir ve objektif tartışma fırsatları açar.

Kepez Yaşlılık Araştırmasının amacı Kepez’deki yaşlı kuşakların yaşamlarına ilişkin kapsamlı ve derinlemesine bir bakış sağlamaktır. Bulgular 65-85 yaş aralığındaki 1122 kişi üzerinde gerçekleştirilen araştırmaya dayanmaktadır. Belirtilen yaş aralığındaki nüfusun temsili bir kesiti araştırıldı. Yaşlı nüfusun yaşam gerçeklikleri, tutumları ve ihtiyaçları konusunda kamuoyunun farkındalığını da artırmayı amaçlayan (KEPYAR, Kepez Belediyesi’nin “Mutlu Yaşlı; Mutlu Kepez” sloganıyla başlattığı, “Yaşlı Dostu Kepez” (YDK) projesinin çıkış noktasıdır ve ilk defa bir yerel yönetim gerontolojik bir araştırma gerçekleştirip, bir *yaşlılık raporu* hazırlamıştır. Demografik değişim arka planında bir tarihsel bir başlangıç olarak değerlendirilebilir.

Kepez Belediyesi, yaşlılığın, kişinin yaşıyla sınırlı, dar bir açıdan algılanmasının, yaşlıların ihtiyaçlarının karşılanması için yeterli gelmeyeceği görüşünü benimsemiştir. Bunun ardında gerontolojik araştırmalarla kanıtlanmış bulgular yer almaktadır. Hiç kimse bir tek yönden “yaşlı” değildir; yaşlılardan söz ediyorsak, aklımıza aynı kişi için farklı “yaşlılıklar” geliyor. Yani yaşlılığı çok boyutlu bir olgu olarak düşünüyor ve tanımlıyoruz.

İnsanın biyolojik yaşlanması ana rahmindeyken başlıyor. Ancak yavaş ilerleyen bu sürecin etkileri orta yaşlarda hissedilir ve görünür hale geliyor. Organ ve sinir hücrelerinin performans kaybı, yaşamın nispeten erken dönemlerinde, 40’lı yaşların ortalarında, hatta sinir hücrelerinde 30’lu yaşların sonlarında başlıyor. Ancak birey, hayatı boyunca yeni deneyimlere ve bilgilere açıksa, yeni deneyim ve bilgi edinme fırsatlarına sahipse, yaşlılık, giderek çoğalan tecrübe ve bilgi birikimi anlamına gelmektedir. Ayrıca yeterli mali kaynaklara sahipse, o kişi için yaşlılık, çocuklarını ve torunlarını destekleme fırsatı anlamına da gelebilir (Kruse ve Wahl, 2010, s. 3-6).

Kişiden kişiye değişen yaşlanma süreci ve sonuçları, toplumun ve sosyal çevrenin yaşlılara yönelik davranış biçimlerinin de temel kaynaklarından biridir. Bazı psikologlar 1970’li yılların sonlarında yaşlılığın yalnızca “biyolojik bir olgunun psikolojik sonucu” olduğunu kabul etmişti (Rosenmayr ve Rosenmayr, 1978). Kepez Belediyesi, ülkemizde hala oldukça yaygın olan bu görüşe karşı çıkmaktadır. Bizim bakış açımızdan yaşlılık, ne yalnızca fizyolojik ve anatomik,

ne de yalnızca psikolojik bir olgudur; bize göre yaşlılık aynı zamanda sosyokültürel ve sosyo-ekonomik bir olgudur.

Öte yandan bireyin yaşlanması ile toplumun yaşlanmasının farklı şeyler oldukları dikkate alınmalıdır. Yaşlanan toplumda veya nüfusta çocuk ve gençler azalır, buna karşın orta yaş ve yaşlı nüfus çoğalır. Tarihsel açıdan çok yeni, ama giderek daha güçlü şekilde ortaya çıkan yaşlı toplum (Tufan, 2007), yalnızca Kepez’in değil, ülkemizin temel sorunlarından biri haline gelmiştir. Ancak bu soruna öncelikle yerel yönetimlerin el atması ve çözüm üretmesi gerekmektedir.

Kepez Yaşlılık Araştırması (KEPYAR), bireyin “yaşam durumunu” incelemektedir. Yaşam durumu teorik bir sosyopolitik yaklaşımdır; özetle ifade edecek olursak, yaşam durum konsepti, yaşlıların *objektif* yaşam koşullarını ve *sübjektif* yaşantılarını mercek altına almaktadır. Objektif ve sübjektif faktörler arasındaki kompleks ilişkileri anlamamıza yardımcı olan *Yaşam Durumu Teorisi* (Naeglele, 1998, Schulz-Nieswandt, 2006) çerçevesinde verilerin sistematik analizinden türetilen bilgilerden hareket ederek, Kepezli yaşlı bireylerin yaşam kalitesini arttıracak hizmetler hayata geçirilecektir.

Araştırmanın önemi ve gerekçesi, son zamanlarda politika, basın ve kamuoyunun gündeminde sıklıkla yer alan demografik değişimlerdir; nüfusumuz hızla yaşlanmaktadır! Kepez Belediyesi, bu süreci uzaktan takip etmekle yetinmeyip, yaşlılar açısından doğurduğu sonuçlara müdahaleyi vurgulamaktadır. Müdahale kavramından, “gerontolojik müdahaleler” anlaşılmaktadır (Lehr, 1979, Marwedel, 2005). Teorik çerçevede ampirik bilgiye dayanarak bunları değerlendirip, uygulanabilir yaşlı hizmetleri “Yaşlı Dostu Kepez” (YDK) projesi kapsamında hayata geçirilecektir.

Gerontolojik literatüre aşina olanlar, en az 12 farklı yaşlılıktan bahsedildiğini bilir. Örneğin cinsiyete, biyografiye, bireysel ekonomik koşullara, toplumsal koşullara vs. bağlı olarak farklı yaşlanma süreçlerine ve yaşlılık dönemlerine dikkat çekilmektedir (Wahl ve Heyl, 2015). Kepez’de tüm bu “farklı yaşlanmaları” keşfetmeye ve yaşlı hizmetlerimizi bunlara göre ayarlamaya kararlıyız. Yaşlılar mutluysa, Kepezliler mutlu olacaktır. Çünkü herkes er geç yaşlılıkla tanışacaktır ve buna ne kadar iyi hazırlanırsa, o kadar iyi bir yaşlılık dönemi geçirilecektir.

Mesut KOCAGÖZ

Kepez Belediye Başkanı

1 Giriş

1.1 Yaşam Durumu Konsepti

Ülkemizde de çok sık kullanılan yaşam kalitesi, yaşam koşullarının kalitesini çeşitli bakış açılarından değerlendirmek için sosyal politikadan ödünç alınan bir terimdir. Yaşam kalitesi kavramı, özellikle terapötik hedef kriterlerini belirlemede tıpta önem kazanmıştır. Öncelikle fiziksel ve ruhsal iyilik halinin kalitesi, sosyal ilişkiler ve günlük işleyiş arasında ayırım yapılır (Tewes ve Wildgrube, 1999, s. 231). Menşei Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olan yaşam kalitesi kavramının gelişimi, eski, tek taraflı, ekonomik ve maddi odaklı standartların sınırlı ve kısmen sorgulanabilir olasılıklarına ilişkin ölçütlere dayanmaktadır, örneğin gayri safi milli hasıla ve yaşam standardı (Hillmann, 2007, s.488). Bu nedenle yaşam kalitesi kavramının bu çalışmada bir rolü yoktur. Bunun yerine gerontolojide ve sosyal politik analizlerde kullanılan “yaşam durumu” kavramı odak noktaya konulmuştur.

Güncel tanımlarından birine göre “*Gerontoloji, yaşlanmanın ve yaşlılığın bedensel, psikik, sosyal, tarihsel ve kültürel yönlerinin tarifi, açıklaması ve modifikasyonu ile ilgilenmektedir. Yaşlanma açısından önemli ve yaşlılığı yapılandıran çevreler ve sosyal kurumlar da buna dâhildir*” (Baltes ve Baltes, 1992, s. 8). Bu tanım, Kepezli yaşlıların ihtiyaçlarını belirlemede uygun bir çıkış noktasıdır. Buna dayanarak, gerontolojide yedi boyutlu bir kavram olarak tanımlanan “yaşam durumu”, yaşlıların ihtiyaçlarını belirlemede hem teorik hem de pratik bir çerçeve çizmektedir (Backes ve Clemens, 2013).

“Yaşam durumu, bireyin maddi ve maddi olmayan tüm çıkarlarını sürdürülebilir bir şekilde tatmin etme alanı olarak anlaşılır” (Dieck, 1991, s.24). “Yaşam durumları, bireylerin kişisel yaşam tasarımlarını gerçekleştirmeleri için sahip oldukları eylem alanlarıdır. Eylem alanı, kişisel eylem yeterlilikleri ile dışsal eylem kaynaklarının etkileşimi olarak tanımlanmaktadır” (Schulz-Nieswandt, 1999, s. 173). Yaşam durumu, merkezi nitelikli toplumsal koşulların bireye en önemli çıkarlarını geliştirme ve tatmin etme konusunda sunduğu eylem alanı (Naegele, 1998, s. 107) olarak yaşlı insanların yaşam durumu açısından yedi düzeyi ayırt etmektedir. Ancak bu ayırımın analitik olarak yapıldığına dikkat edilmelidir. Gerçekte bu boyutlar arasında kesişimler ve örtüşmeler vardır (Naegele, 1998, s. 110):

1. **Mali Olanakları:** Bireyin sahip olduğu finansal kaynakları ifade etmektedir.
2. **Maddi Temin Olanakları:** Diğer hizmetlerle sağlanan maddi kaynaklardır. Örneğin sosyal hizmetler.

3. **İletişim, İşbirliği ve Etkinlik Olanakları:** Diğerleriyle iletişim, etkileşim, birlikte çalışma ve mesleki olmayan etkinliklere katılım olanaklarıdır.
4. **Öğrenme ve Deneyim Olanakları:** Sosyalleşme, okul ve mesleki eğitim, iş dünyasındaki deneyimler, sosyal ve mekânsal hareketliliğin yanı sıra ikamet çevresinin koşulları tarafından belirlenen gelişim ve ilgi alanlarını ifade etmektedir.
5. **Karar ve Katılım Olanakları:** Farklı yaşam alanlarında katılım, eşit söz hakkı ve etkileşim düzeyini tanımlamaktadır.
6. **Dinlenme ve Yenilenme Olanakları:** Yaşlanma ile ilişkili psikolojik-fiziksel değişimlerden, özellikle sağlık durumu ve bedensel yapıda meydana gelen değişimlerden etkilenen olanakları ifade etmektedir.
7. **Destek Kaynaklarının Varlığı ile Belirlenen Olanaklar:** Aile ve/veya komşuluk çevresinden gelen yaşlılıkla ilişkili bakım ve destek ihtiyaçlarını karşılamak için mevcut destek kaynaklarının varlığıyla belirlenen olanaklardır.

Yaşam durumu konseptinin bu yedi boyutu, araştırmada ele alınmış ve yeni bulgular elde edilmiştir. Belirtilen bu boyutlar, aynı zamana “Yaşlı Dostu Kepez” projesinin de taşıyıcı sütunlarıdır.

Yaşam durumu kavramı 1980'lerden bu yana, *sosyal eşitsizliğin* değişen kalıplarının, sınıf ve statünün sınırlarının ötesinde ortaya çıkıp çıkmadığını sorgulayan konularla ilişkilidir ve tabakalaşma modelleriyle (“sosyal tabaka”) yetersiz bir şekilde tanımlanabilmektedir. Yaşam durumunun, sınıf aidiyetine bağlılığı görüşünün aksine, sabit olmayan, bireyin kendisi tarafından da yapılandırılıp şekillendirilebilen sınırlı varyasyon aralığında maddi, yapısal ve sosyal faktörlerin kombinasyonundan oluşmaktadır (Prahl ve Schroeter, 1996, s. 30). “İnsanlar, yaşam süreleri boyunca kendileri ve çevreleri arasındaki uyumun optimizasyonunu hedeflerler; böylece seçilen koşullar altında bireysel sosyal referans sisteminin otonomisini maksimize ederler” (Martin ve Kliegel, 2014, s. 36).

Yaşam durumu, insan gruplarının maddi ve maddi olmayan koşullarıyla tanımlanmaktadır. Koşullar ve davranışlar arasındaki diyalektik ilişkiye dayanmaktadır. Başlangıç ve gelişim fırsatları sadece sosyal köken tarafından değil, aynı zamanda bireyin doğduğu döneme (“doğum kuşağı”) göre belirlenmektedir (Clemens ve Naegele, 2004). Bu nedenle, “yaşlılardan” söz ederken, homojen bir kütleyi değil, aksine son derece heterojen, dolayısıyla farklı ihtiyaçları olan bir sosyal yapıyı ima ediyoruz. Bu açıdan bakıldığında farklı “eylem alanları” olarak tanımla-

nan yaşam durumu, bireysel yaşlanmanın seyrini ve yaşlılık dönemini belirleyen koşulların genel ve yerel sosyopolitik müdahaleler ile değiştirilebilir olduğu anlamına gelmektedir (Schulz-Nieswandt, 2006).

1.2 Türkiye'nin ve Kepez'in Demografik Yapısı

Demografi, nüfusun büyüklüğü, dağılımı ve zaman içindeki değişimini inceleyen bir bilim dalıdır. Bu süreçler; doğumlar, ölümler, göçler ve diğer demografik faktörlerle şekillenir (Feichtinger, 1979). Gerontologlar ise yaşlanan bireyleri ve toplumu incelerken, yaşlanmanın birey ve toplum üzerindeki etkilerini de araştırır. Tarihsel olarak, bilim insanları insanın maksimum yaşam süresinin 115 yıl olduğunu kabul etmişken, son dönemde bu sınırın 125 yıla çıkması gerektiği anlaşılmıştır. Bu gelişme ile birlikte, demograflar, yaşlılık dönemini artık "65 yaş ve üzeri" olarak tanımlamayı bırakıp, ileri yaş ve çok ileri yaşların demografisine odaklanmaya başlamışlardır (Rott, 2004).

Türkiye'de de en hızlı büyüyen nüfus grubunun 80 yaş ve üzeri olması beklenen bir durumdur. Tufan'ın (2007) 1960-2000 yılları arasında yaptığı analizler, 60 yaş ve üzeri nüfusun sadece %57 oranında artarken, 80 yaş ve üzeri nüfusun %266 oranında bir artış gösterdiğini ortaya koymuştur. Aradan geçen yıllarda ise bu oranın daha da yükseldiği açıktır.

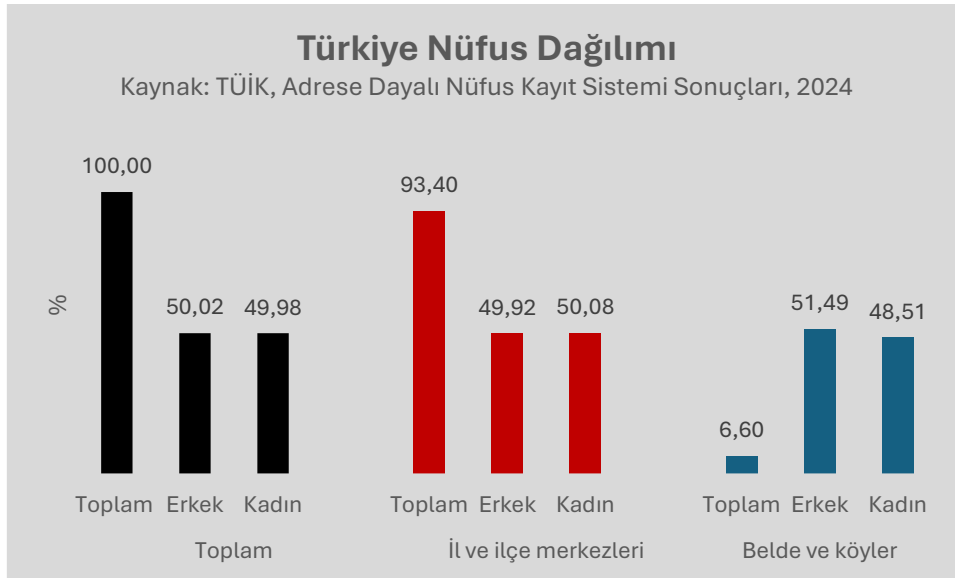
Gerontologlar, genellikle yaşlılık döneminin 60 yaşında başladığını kabul ederken demograflara göre bu sınır 65 yaş olarak belirlenmiştir; 2000 yılında Türkiye'de 60 yaş ve üzeri yaklaşık 10 milyon kişi yaşarken, bugün bu sayının neredeyse iki katına çıktığı gözlemlenmektedir (TÜİK, 2025).

Birçok demograf ve nüfus bilimci, gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal gelişimin, nüfus artışından dolayı tehdit altında olduğunu savunmaktadır. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında ölüm oranlarındaki büyük düşüş ve sürekli yüksek doğurganlık oranları, Türkiye'de hızlı bir nüfus artışına yol açmıştır. Ancak nüfus azaltıcı politikaların yerini artık yeni endişeler almıştır. Çünkü sadece ortalama yaşam süresi uzamakla kalmamış, aynı zamanda doğurganlık oranları da hızla azalmıştır (Tufan, 2016).

2024 yılı itibarıyla Türkiye'nin nüfusu 85,664 milyon kişiye ulaşmıştır. Bunun %93,4'ü il ve ilçe merkezlerinde, %6,6'sı ise belde ve köylerde yaşamaktadır. Bu verilere bakıldığında, sanki belde ve köylerin tamamen ortadan kalktığı izlenimi doğabilir. Ancak bu istatistikler, il, ilçe, belde ve köy tanımlarına dayanmaktadır ve burada belirleyici faktör, nüfus yoğunluğudur. Yine de, şehirlerle boy ölçüşebilecek ilçelerimiz ve köyleri andıran şehirlerimiz hâlâ mevcuttur. Örneğin, Antalya'nın Kepez ilçesi, bu tanımlamada ilk kategoriye girmektedir (TÜİK, 2025).

Türkiye'nin demografik, sosyal, ekonomik ve politik koşulları altında yaşanan değişim, uzun vadede geri dönüşü zor bir dönüşüm sürecinin etkisiyle şekillenmektedir. Bu dönüşümün sonunda, hem toplam nüfusun hem de çalışan nüfusun yaş ortalamalarının yükseleceği, 65 yaş ve üzeri nüfusun sayı ve oranının artacağı öngörülmektedir (Tufan, 2007).

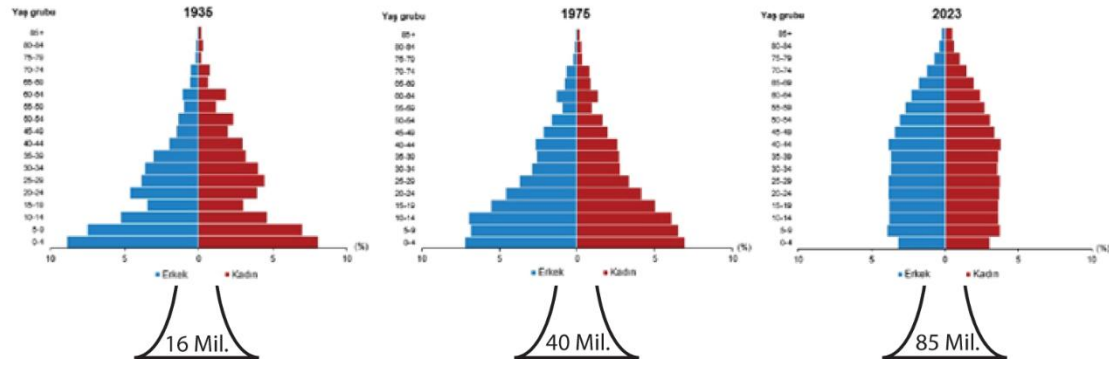
Geriye dönüp bakıldığında, geçmişte genç nüfusu bir avantaj olarak görenler, bugün bunu bir dezavantaj olarak değerlendirmektedir. Çünkü tüm gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de nüfus önce gençleşmiş, ardından hızla yaşlanma süreci başlamıştır. Bu durumu ön-gören bilim insanlarının uyarılarının ne kadar haklı olduğu, zaman içinde daha net bir şekilde görülmüştür (Tufan, 2007; Ritter ve Hohmeier, 1999).

Şekil 1: Türkiye nüfusu, 2024 (TÜİK, 2025).

Türkiye'nin “yaşam ağacı kurumaktadır” veya demografların deyimiyle “nüfus piramidi baş aşağı gelmektedir”. Ülkemizin 1935-2023 dönemini dikkate alan aşağıdaki grafikten, nüfus yapısının tamamen değiştiği görülmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında henüz 16 milyonluk nüfusuyla Türkiye savaş sonrası yaralarını sarmakla meşguldü. O zamanlar yaşam süresi kısa, erken ölümler çoktu. Ülkemizde zamanla hem ortalama yaşam süresi uzadı hem de doğurganlık önce arttı. 1960'lı yılların ortalarına gelindiğinde 15-45 yaş arasında kadın başına düşen çocuk sayısı 6,1 iken, 2025 yılının başında doğurganlık 1,5'e kadar geriledi (Timur 1968, TÜİK, 2025).

Nüfus piramidi, 1935, 1975, 2023

Şekil 2: Türkiye'nin "nüfus piramidinin" değişimi (Kaynak: TÜİK, 2024).

Antalya'nın en büyük ilçesi Kepez'in 2024 yılı sonunda nüfusu 629.479 kişiydi (erkek: 319.478; kadın: 309.901) ve Kepez'de bir önceki yıla göre nüfus artış oranı %2,5 idi. Daha net bir şekilde ifade edecek olursak: Antalya'da ikamet eden her dört kişiden biri Kepez'de yaşıyor.

Antalya'da 24.12.2024 tarihinde 65 yaş ve üstü nüfusu 274.650 kişiydi. Bunun 127.156'sı erkek (%46,30), 147.494'ü (%53,70) kadın idi. Böylece Antalya nüfusunun %10,09'u 65 yaş ve üzeri kişilerden meydana gelmektedir. Burada buna "yaşlı nüfus" diyeceğiz. Yaşlı nüfusa dikkatli bakıldığında 75 yaşından itibaren kadın oranının erkek oranından her yaş grubunda daha fazla olduğu görülmektedir. Kepez'de "ileri yaşlılığın demografisi" göz ardı edilmemelidir ve şimdiye dek dikkate alınmayan yaşlılığın "kadınsı siması" (Niederfranke, 1999), Kepez ilçesinin yerel yaşlılık politikalarının odaklarından biri olarak kabul edilmelidir.

Tablo 1: Antalya'da 2024 yılı sonunda 65 yaş ve üstü nüfusun cinsiyete ve yaş grubuna göre dağılımı (TÜİK, 2025).

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
	Sayı	Sayı	Yüzde	Yüzde
65-69	51 058	54 044	40,15	36,72
70-74	35 035	38 990	27,55	26,49
75-79	21 575	26 842	16,97	18,24
80-84	11 951	15 658	9,40	10,64
85-89	5 244	7 855	4,12	5,34
90+	2 293	4 105	1,80	2,79
Toplam	127 156	147 494	100,00	100,20

Demografik yaşlanma süreci bizden önce başlayan Batılı gelişmiş endüstri ülkelerinde birçok sorun ve kaygıyla bağlantılı olarak algılanan demografik dönüşüm, "toplumun aşırı yaşlanması", "gri devrim", "gençliğin yaşlılara başkaldırışı", "kuşaklararası savaş" gibi manşetlerle

anılmaktadır. Türkiye’de de birkaç taraftar bulan bu görüşler, ülkemizde “ageism” (“yaşlı düşmanlığı”) kavramı altında tanımlanmaya çalışılmış ama tutmayınca “kuşaklararası dayanışma” sloganına sarılmışlardır. Bu yaftalamalar bilimsel ve politik açılardan “ne savunulabilir ne de yararlıdır” (Ritter ve Hohmeier, 1999).

1.3 Örneklem

Kepez Yaşlılık Araştırması (KEPYAR), araştırma döneminde Kepez’de ikamet eden, yaşı 65-85 arası kişilerin ihtiyaçlarını, Yaşam Durumu Teorisi çerçevesinde incelemektedir. Ampirik bulgulardan hareket ederek, yaşlıların belirlenen ihtiyaçlarının giderilmesi için öneriler getirmektedir. Araştırmanın örneklemi Kepez’de ikamet eden yaşlı nüfusun için tesadüfen seçilen 1500 kişi oluşturmaktadır ve standart soru kağıdıyla toplanan verilerin istatistiksel analizine dayanmaktadır (Bortz, 2005, Bortz ve Döring, 2006).

Araştırma 3.2 - 3.4.2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Örneklem seçilen kişiler, araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Ancak bu tür ampirik araştırmalarda, farklı sebeplere dayanan (katılmak istememe, hastalık, taşınma vs.) fire verileceği her zaman hesaba katılmalıdır. Bu nedenle önlem olarak yeterli büyüklükte teorik bir örneklem gereklidir. Nitekim bizim araştırmamızda da beklenen fire verilmiş, 1500 kişinin 1122’si araştırmaya katılmayı kabul etmiştir.

Tablo 2: Kepez Yaşlılık Araştırması örnekleme.

Kepez Yaşlılık Araştırması Örnekleme		
Cinsiyet	Yüzde	Frekans
Erkek	46,5	522
Kadın	53,5	600
Yaş grubu		
65-69	30,7	344
70-74	25,3	284
75-79	24,7	277
80-85	19,3	217
Hanehalkı büyüklüğü		
Bir kişi	10,1	113
İki kişi	66,8	749
Üç ve daha fazla kişi	23,2	260
Eğitim düzeyi		
Düşük	70,2	788
Orta	22,6	254
Yüksek	7,1	80
Gelir grubu		
14.000 TL’den az	22,7	255

14.000– 26.000 TL’nin altında	61,6	691
26.000 TL ve üstü	15,7	176
İstihdama katılım		
Çalışmıyor	96,9	1087
Çalışıyor	3,1	35

2 Kepezli Yaşlıların Genel Yaşam Memnuniyeti

Özellikle “dış yaşam koşullarında” ve “içsel durumda” (duygular, motivasyon, bilişler) yaşanan kesintiler nedeniyle derin değişimler meydana geldiğinde, bireyin kendi yaşamı ve günlük yaşamı üzerinde sorumluluk alma yeteneği ve isteğine ihtiyaç duyulmaktadır (Kruse, 2017, s.4). Yazarın tırnak içinde aldığı kavramlar ciddiye alınırsa, bunların Yaşam Durumu Teorisine doğrudan bir atıf olduğu kabul edilebilir.

Akla hemen şu soru gelmektedir: Önce bireyin “dış” yaşam koşulları mı iyileştirilmeli ve ardından içsel durumuna mı bakılmalıdır, yoksa önce “içsel” durumu mu belirlenip, sonra dış yaşam koşulları düzeltilmelidir. Bu çalışmada her ikisinin de aynı anda belirlenmesinin gerekli olduğu kabul edilmiştir. Sosyal bilimsel araştırmalarda “içsel durumun” dışı vurumunu sağlayan çok çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bunların detaylarına girilmeyecektir (İlgilenenler, örneğin şu kaynaklardan faydalanabilir: Witzel, 2002, Flick, von Kardorff ve Steinke, 2007, von Kardorff, 1995, Helle, 2001, Denzen, 2007).

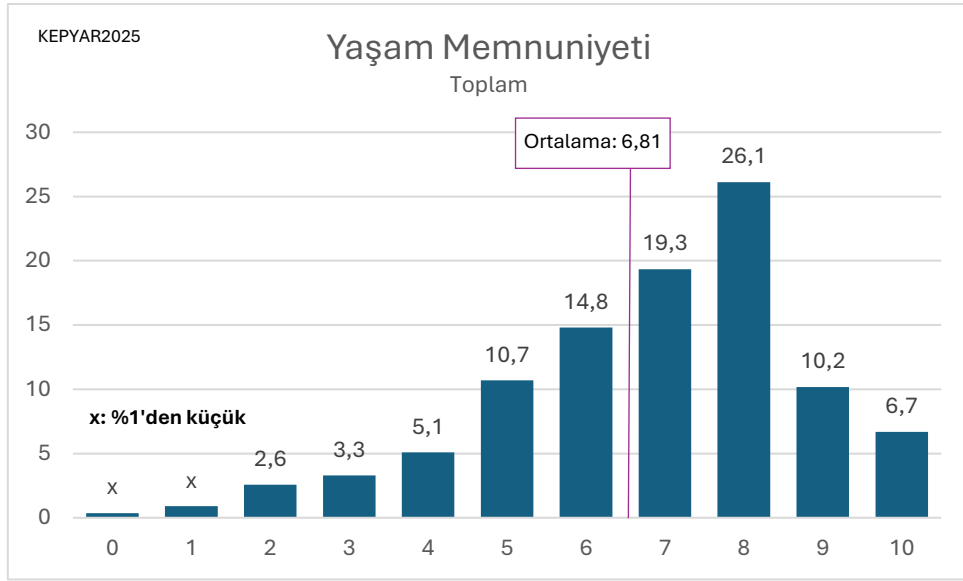
Araştırmada “memnuniyet” ile ilgili sorular, bireyin iç dünyasını dışı vurmasını sağlayan bir değişken olarak kabul edilmiştir. Memnuniyet kavramının farklı boyutları incelenmiştir: “Genel yaşam memnuniyeti”, “finansal durum memnuniyeti”, “sağlık durumu memnuniyeti”. Bu memnuniyet boyutları arasında anlamlı bağlantıların bulunduğu hipotezinden hareket edilerek, önce bunların analizleriyle ilgilenilmiştir.

Genel yaşam memnuniyeti şu soruyla tespit edilmiştir:

*Her şeyi hesaba katarsanız,
şu anda hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?*

Hiç memnun değil 0-1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 Tamamen memnun

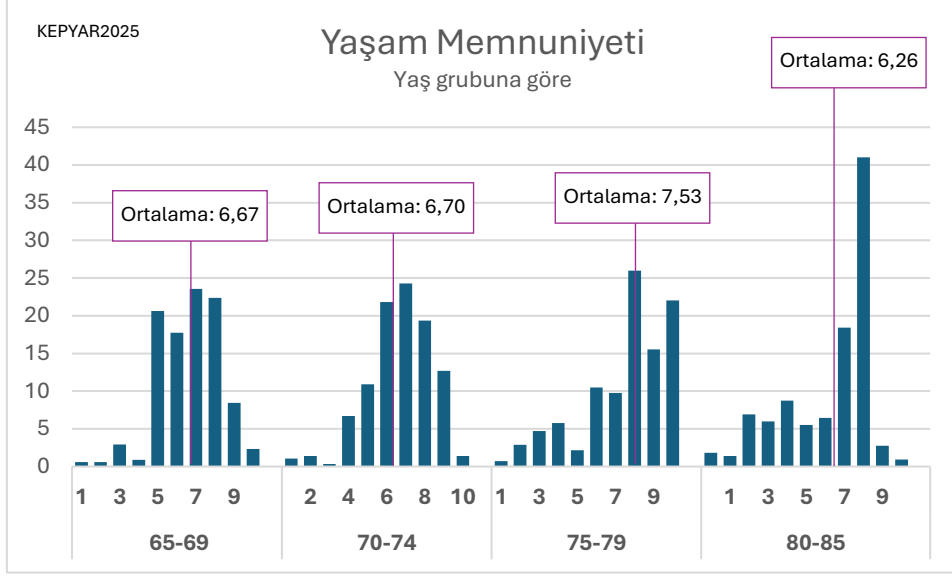
Katılımcılar 11-basamaklı değerlendirme ölçeğiyle cevap vermiştir. Bunların dağılımı aşağıdaki grafikte görülmektedir. Cevapların sağa meyilli olduğu görülmektedir. Yani daha çok pozitif cevaplar verilmiştir. Bu dağılımın ortama değeri 6,81 olarak hesaplanmıştır.

Şekil 3: Genel yaşam memnuniyeti

2.1 Yaş Grubuna Göre Genel Yaşam Memnuniyeti

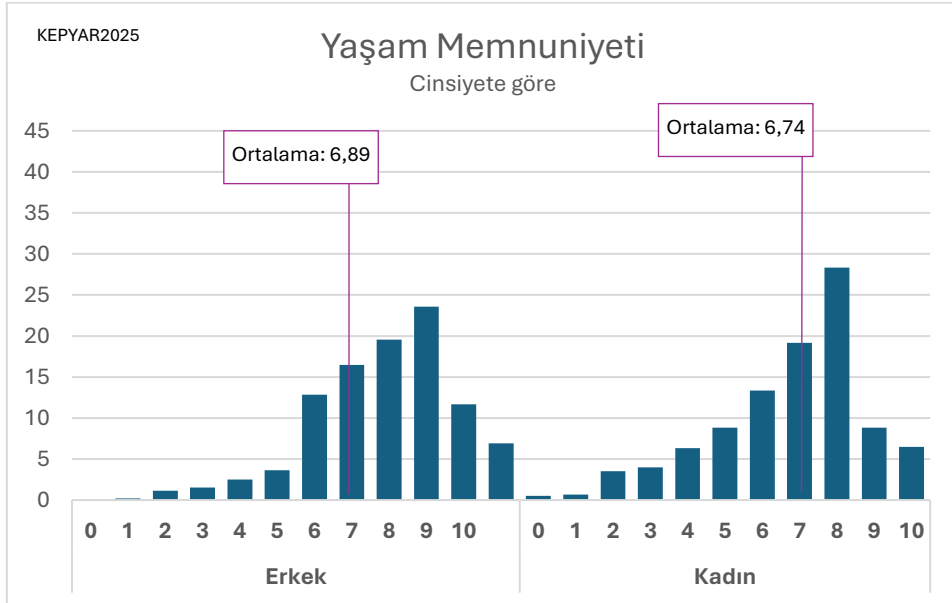
Genel yaşam memnuniyetinin “yaş grubu” değişkeniyle nasıl bir dağılım gösterdiği sorusunun cevabı aşağıdaki grafiktedir. Dört yaş grubuna göre hesaplanan yaşam memnuniyeti dağılımlarından edindiğimiz önemli bilgi, bu araştırmanın bulgularına göre bireyin yaşı ve yaşam memnuniyeti arasında sistematik bir ilişkinin olmadığıdır. *İnsanlar sırf yaşı ilerlediği için yaşam memnuniyeti azalmıyor!* Bir gerontoloğun dediği gibi “güneş çevresinde kaç defa dönüldüğü” hiçbir anlam taşımıyor. Yaş, insanın yaşlanma sürecini ve yaşlılığını açıklamada – bazılarının iddia ettiğinin aksine - önemli bir gösterge değildir. Hatta araştırmada *ortalama* yaşam memnuniyeti en yüksek olan 75-79 yaş grubudur. Fakat en düşük ortalama yaşam memnuniyeti ise 80-85 yaş grubunda tespit edilmiştir.

Şekil 4: Yaş grubuna göre yaşam memnuniyeti.

2.2 Cinsiyete göre yaşam memnuniyeti

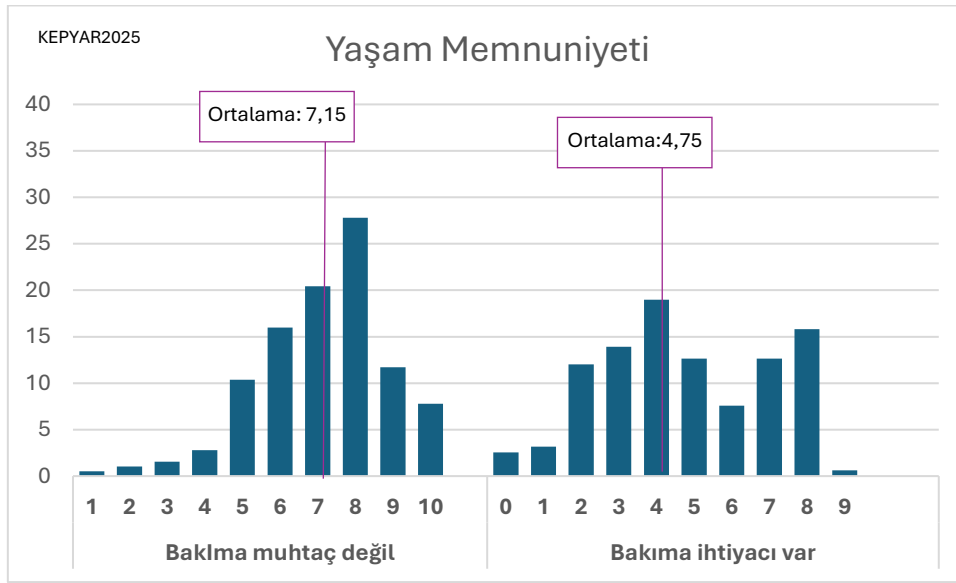
Genel yaşam memnuniyeti “cinsiyet” ile ilişkili midir? Bu araştırmada böyle bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ortalama yaşam memnuniyeti bağlamında yaşlı erkekler ve yaşlı kadınlar arasında istatistiksel manidar fark tespit edilmemiştir.

Şekil 5: Cinsiyete göre yaşam memnuniyeti.

2.3 Bakım ihtiyacına göre yaşam memnuniyeti

Yaş ve cinsiyet, genel yaşam memnuniyetinde önemli rol oynamazken, “bakım ihtiyacı” değişkenine verilen cevaplar, yaşam memnuniyetinin “bakıma muhtaç değil” ve “bakıma muhtaç” grupları arasında güçlü fark olduğunu ortaya koymuştur. Bakım ihtiyacı olmayan grubun cevap dağılımından hesaplanan ortalama yaşam memnuniyeti 7’nin üstünde yer alırken, bakıma ihtiyacı olan grupta 5’in altına inmektedir. Dolayısıyla *yaşlılıkta bakıma muhtaçlık, yaşam memnuniyetinin belirleyici faktörlerinden biri olarak değerlendirilmelidir.*

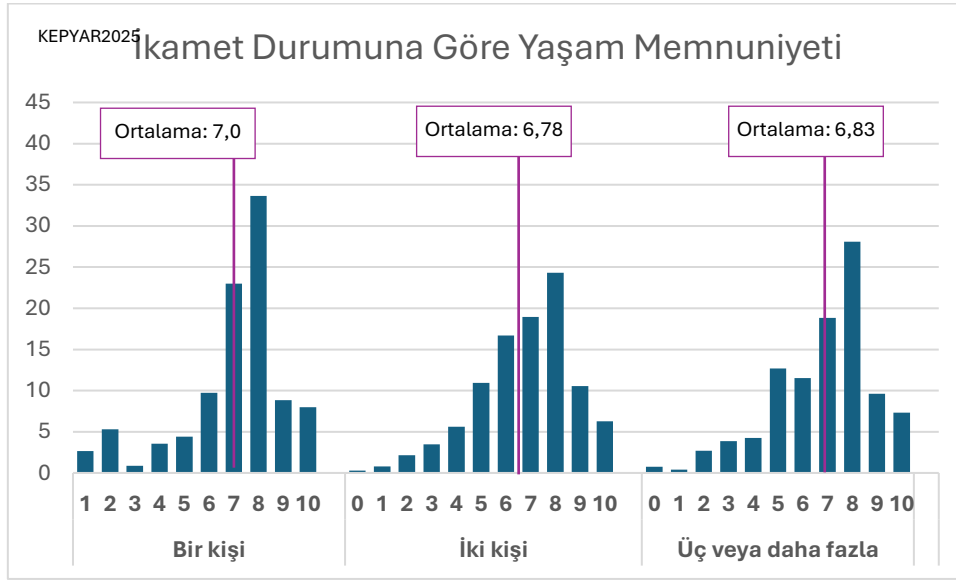

Şekil 6: Bakım ihtiyacına göre yaşam memnuniyeti.

2.4 İkamet Durumuna Göre Yaşam Memnuniyeti

Son yıllarda tek kişilik hanelerdeki artışa dikkat çekilmiş, tek kişilik hanelerde ikamet edenlerin arasında yaşlıların hızla çoğaldığı vurgulanmış ve bu durum “yalnızlık” kavramıyla ilişkilendirilerek, “yaşlılıkta yalnızlık” sorunu olarak tartışmaya açılmıştır. Ancak gerontologlar uzun süreden beri “yalnızlık duygusu” ile “tek başına yaşamak” arasındaki zayıf ilişkilerden söz etmektedir. Yalnız yaşamak, bireyin kendi isteğiyle olabilir veya kendi isteğiyle olmasa bile kendisi yalnız hissetmesi gerekmez. Yalnızlık duygusu, yaşlılıkla da ilişkili değildir. Aksine bugün milyonlarca gencin duydu olarak yalnızlıktan şikayet ettikleri de bilinmektedir. Bir insan kendini Antalya gibi bir metropolde yalnız hissedebileceği gibi tek başına yaşayan bir kimse, kendini hiç yalnız hissetmeyebilir. Bu, bireyin yaşam tarzına, ilişkilerine, zamanının değerlendirme olanaklarına ve daha pek çok faktöre bağlıdır (Opaschowski, 1996).

Bizim araştırmamızın bulguları, bu görüşleri desteklemektedir. Bireylerin ikamet durumu, hanehalkı sayısı ile tespit edilmiştir ve üç grup oluşturulmuştur: “1 kişi”, “2 kişi” ve “3 veya daha fazla kişi”. Yine yaşam memnuniyeti sorusuna verdikleri cevapların dağılımı ve ortalama değerleri aşağıdaki grafikte sunulmuştur. Yaşam memnuniyeti en yüksek olan grubun “1 kişilik” haneler, yani tek başına yaşayanlar oldukları tespit edilmiştir. Dolayısıyla *hanede yaşayan kişi sayısı, bireyin yaşam memnuniyetinin doğrudan belirleyici olarak kabul edilmemelidir. Daha ziyade hanede bir arada yaşayan bireylerin aralarındaki ilişkinin “kalitesi” önemli bir faktör olarak düşünülmelidir.* Birçok kişinin birlikte yaşadığı ama her gün kavga ettikleri bir evde, sırf kişi sayısı çok diye, bu kişilerin yaşam memnuniyetinin de artacağını düşünmek, akıl yoluyla da çürütülebilir bir mantığın eseridir.

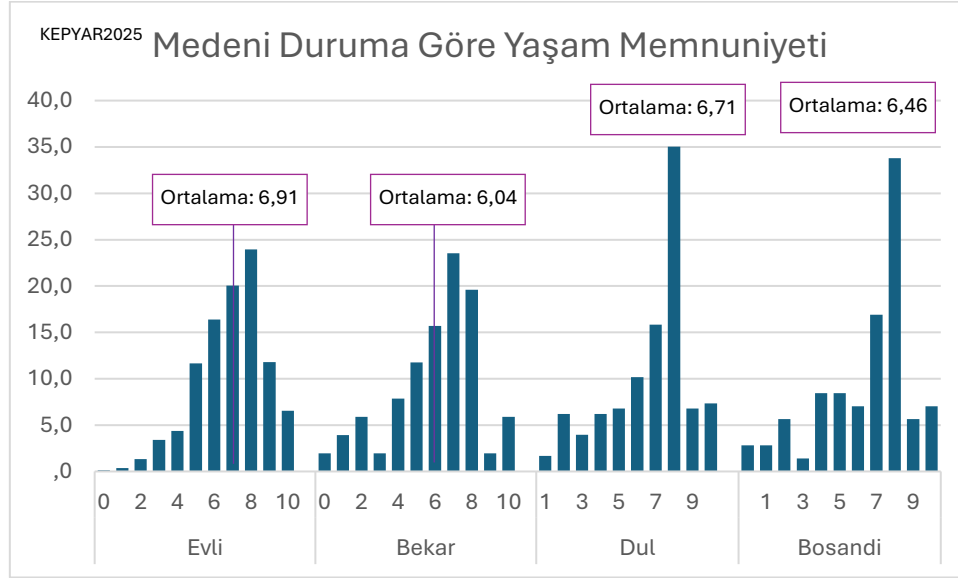

Şekil 7: Hanehalkına göre yaşam memnuniyeti.

2.5 Medeni Duruma Göre Yaşam Memnuniyeti

Yukarıdaki bulgular gibi medeni duruma bağlı yaşam memnuniyeti bulguları da kafalardaki klişeleri yok edecek türdendir. En yüksek ortalama yaşam memnuniyeti değeri “evli” grubunda tespit edilmiştir. Ancak “dul” (eşi ölmüş) kategorisindeki bireylerin ortalama yaşam memnuniyeti ikinci sırada gelmek ve evli grubuyla arasında manidar bir farka rastlanmamıştır. Genellikle dulluk ve yaşlılık arasında algılanan olumsuz ilişki, bu araştırmada doğrulanmamıştır. “Boşanan” grubu bile aşağı yukarı bu ikisiyle denk bir ortalama değere erişmektedir. Sadece “bekar” kategorisinde, diğerlerine kıyasla ortalama yaşam memnuniyeti manidar fark göstermektedir. Ancak bunun “yalnızlık hissi” ile ilişkilendirilemeyeceği yukarıda tespit edilmişti. Burada aynı tespit bir kere daha doğrulanmaktadır: “Bekar” ve “boşanmış” olmak, her ikisi de “yalnızlık”

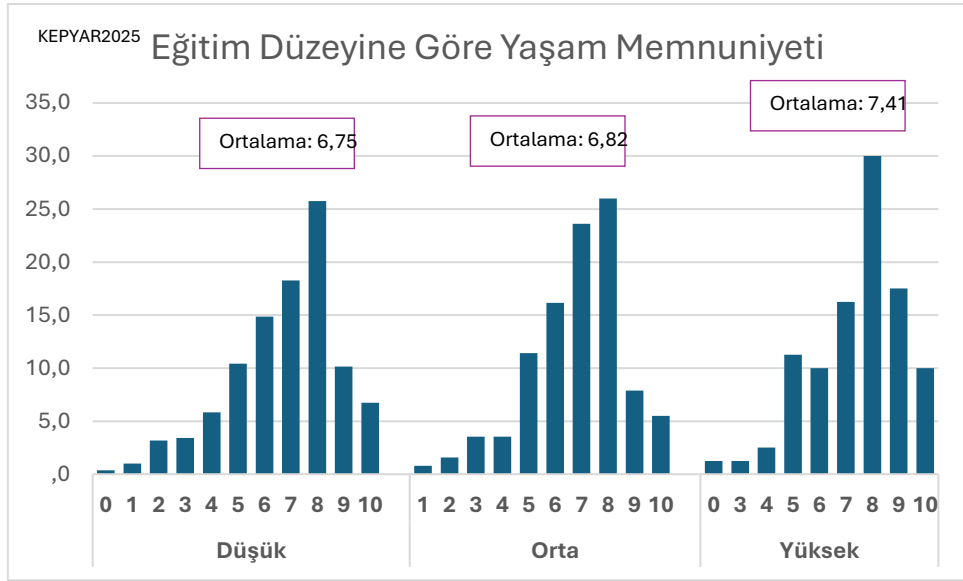
anlamına gelmemektedir. Burada akla çeşitli “ikamet türleri” gelmektedir. Örneğin bekar yaşlılar, tek başına, kardeşleriyle, diğer akrabalarıyla birlikte yaşayabilir; boşananlar da tek başına, çocuklarıyla veya diğer akrabalarıyla veya boşandıktan sonra nikahsız bir partnerle birlikte yaşayabilir. Dolayısıyla “dul”, “bekar”, “evli”, “boşandı” gibi terimlere araştırılmadan anlam yüklenmemesi gerektiği, bu bulgular ışında, kabul edilmelidir. Ancak araştırarak yaşlılar hakkındaki önyargılar ve klişeler ortadan kaldırılabilir.

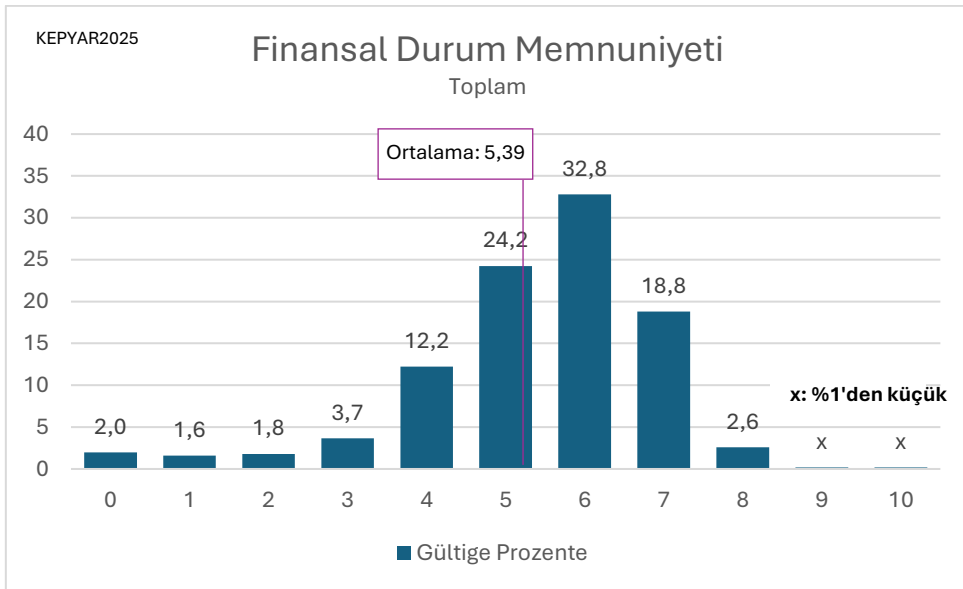
Şekil 8: Medeni duruma göre yaşam memnuniyeti.

2.6 Eğitim Düzeyine Göre Yaşam memnuniyeti

Bulgular, eğitim ile genel yaşam memnuniyeti arasında çok güçlü ilişki olduğunu göstermiştir. Genel ortalama yaşam memnuniyeti bireyin eğitim düzeyi yükseldikçe artmaktadır. Anlaşılan eğitim, yaşlılıkta da belirleyici faktördür. Bu nedenle “ömür boyu öğrenme” (Lenz, 2004, Tufan, 2022), yaşlanan nüfus açısından en değerli önlemlerden biri olarak kabul edilmelidir.

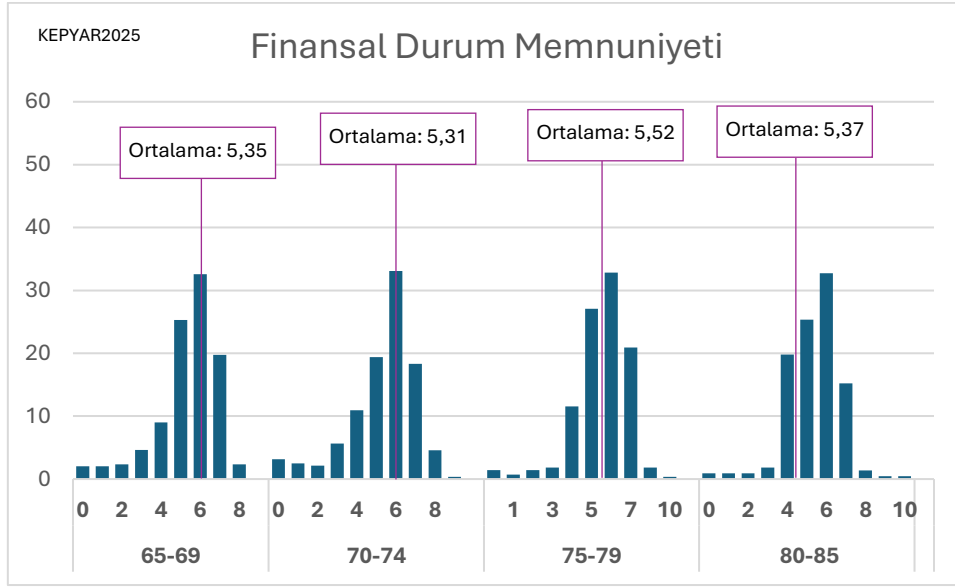

3 Finansal Durum Memnuniyeti

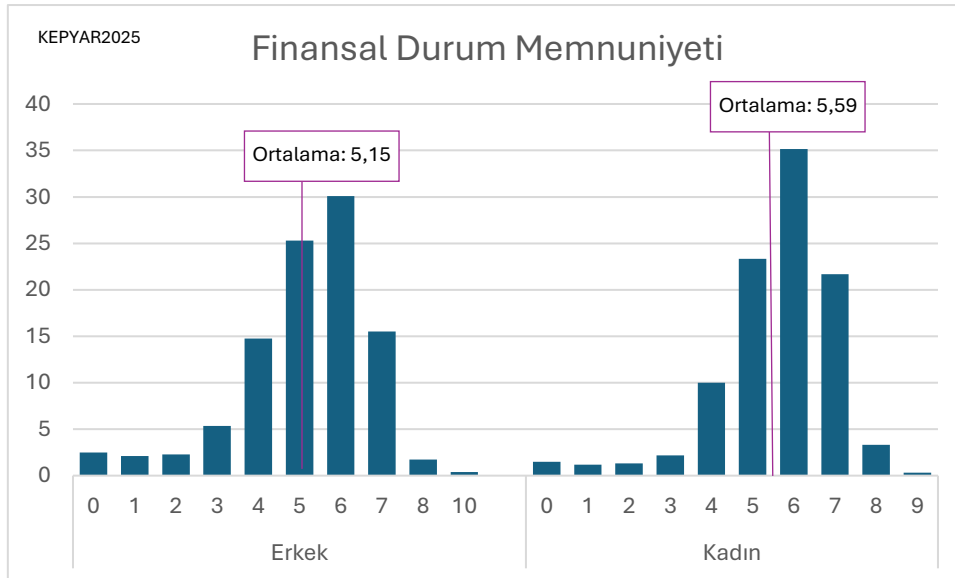
Şekil 9: Gelir durumu memnuniyeti.

3.1 Yaş grubuna göre

Şekil 10: Yaş grubuna göre finansal durum memnuniyeti.

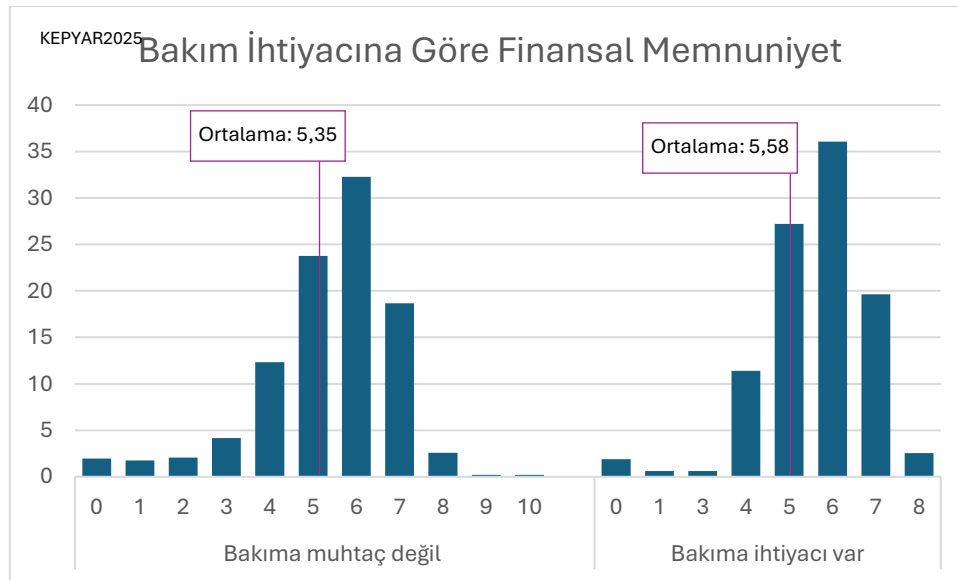
3.2 Cinsiyete göre

Şekil 11: Cinsiyete göre finansal durum memnuniyeti.

3.3 Bakım ihtiyacına göre

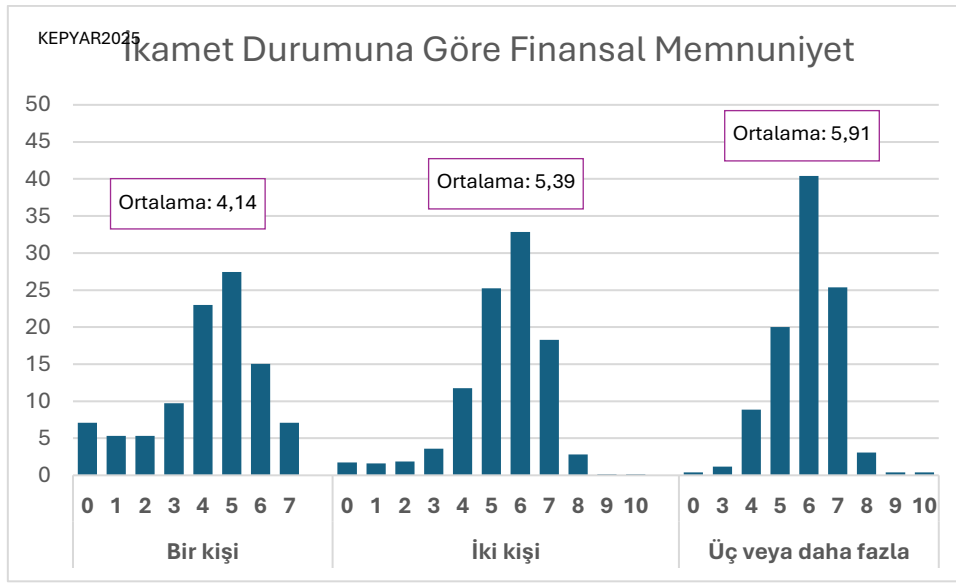
Aralarında istatistiksel manidar fark olmamakla birlikte “bakıma ihtiyacı var” grubunun finansal memnuniyet düzeyinin, bakıma muhtaçlık problemi olmayan gruptan daha yüksek bir ortalama değere erişmesi, sadece ilk bakışta şaşırtıcıdır. Bu durum ardında iki önemli faktör yer alabilir: Yaşlıların finansal durumunun genelde iyiden ziyade kötüye meyilli olduğu için her iki grubun ortalama değerleri, bakıma muhtaçlık probleminden bağımsız olarak aşağı yukarı aynı düzeydedir; başka türlü ifade edecek olursak: *Gelir sıkıntısı veya refahı*, yaşlılığın spesifik sorunlarından, örneğin bakıma muhtaçlıktan, bağımsız, aksine yaşlılık öncesi bireysel biyografiye bağlıdır. Genelde bireyin *eğitim düzeyi ve mesleki pozisyonu* ile ilişki olan sosyoekonomik statüsüyle bağlantılıdır. Ama bakıma muhtaçların grubunun ortalama finansal memnuniyeti neden daha yüksektir? Bu, istatistiksel açıdan, yani Olasılık Teorisi çerçevesinde cevaplanabilir ve tamamen tesadüf olduğu varsayılmalıdır. Bu bulgu, yaşlılıkta “gelir sıkıntısında ortaklık” olarak yorumlanabilir. Çünkü genel yaşam memnuniyeti ölçümünde ortaya çıkan ortalama memnuniyet değerlerinden daha düşük değerlere erişilmektedir. Diğer taraftan “bakıma ihtiyacı var” grubunun genel yaşam memnuniyetinin hepsinden düşük (4,75) olduğunu hatırlarsak ve burada ortalama “finansal memnuniyet” düzeyinin yüksek olduğunu da hesaba katarsak, yaşam memnuniyeti düzeyine gelirden çok bakıma muhtaçlık durumunun, yani bağımlılığın neden olduğunu varsayabiliriz.

Şekil 12: Bakım ihtiyacına göre finansal durum memnuniyeti.

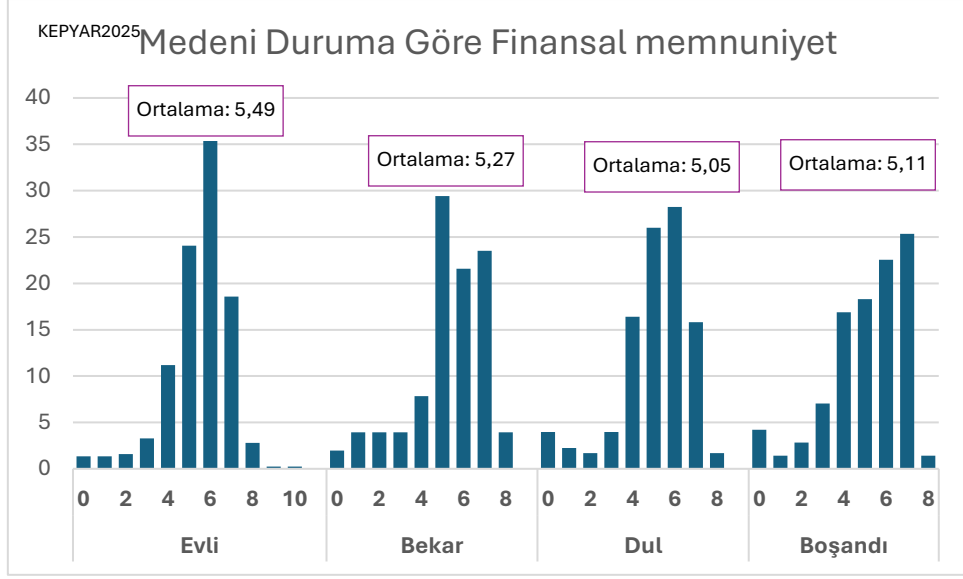
3.4 İkamet durumuna göre Finansal Durum Memnuniyeti

İkamet durumu, yani burada ölçülen anlamıyla, hanehalkı sayısı ile finansal durum memnuniyeti arasında istatistiksel anlamlı farka rastlanmıştır. Tek başına yaşayan yaşlıların ortalama finansal memnuniyeti 4 civarındayken, iki kişilik hanelerde yaşayanlarda 5,4 ve üç veya daha fazla kişinin yaşadığı hanelerde 5,9'a ulaşmaktadır. Burada ortalama finansal memnuniyet düzeyinin hanehalkı sayısı ile doğrusal pozitif ilişkisi tespit edilmiştir; yani hanehalkı çoğaldıkça ortalama finansal memnuniyet düzeyi yükselmektedir. Bunun büyük olasılıkla sebebi, üç veya daha fazla kişinin yaşadığı hanelerde, çalışan kişilerle (yaşlının oğlu, kızı, torunu gibi) açıklanabilir.

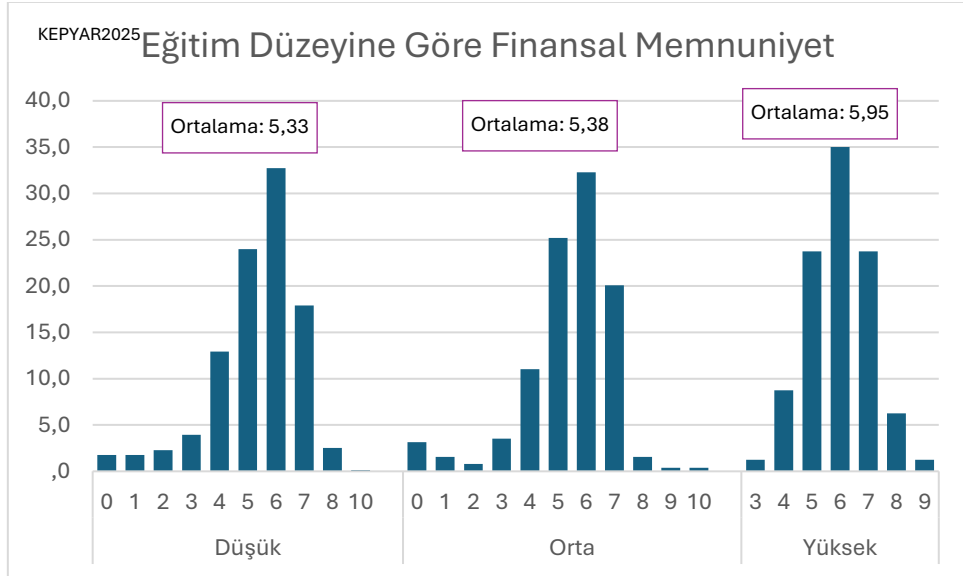

Şekil 13: İkamet durumuna göre finansal durum memnuniyeti.

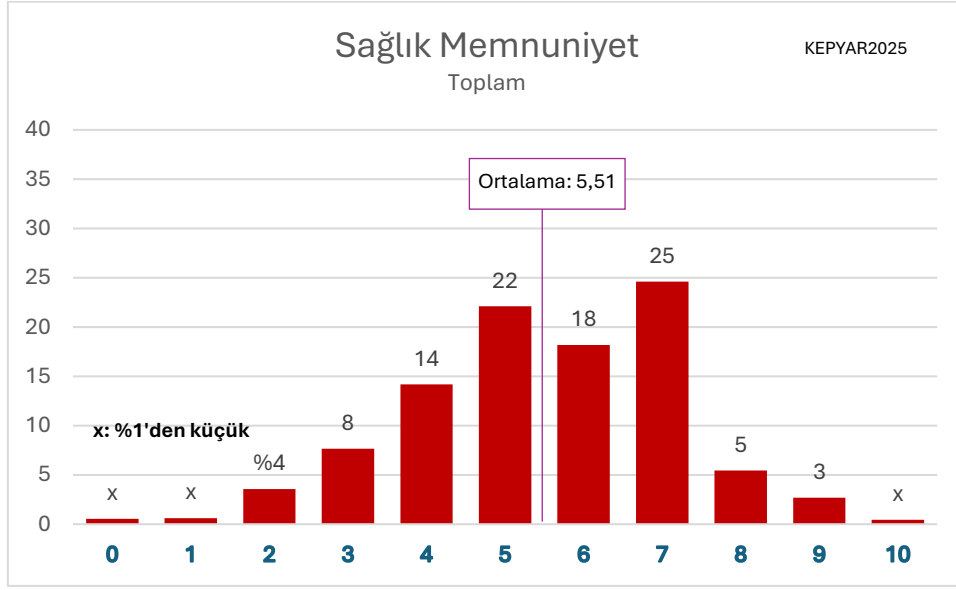
3.5 Medeni Duruma Göre Finansal Durum Memnuniyeti

3.6 Eğitim Düzeyine Göre Finansal Durum Memnuniyeti

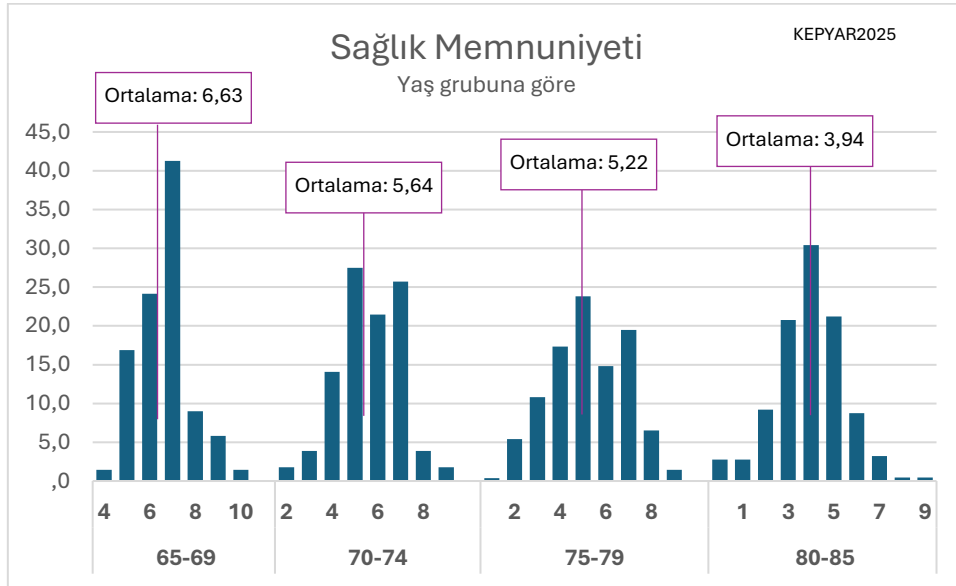

4 Sağlık Memnuniyeti

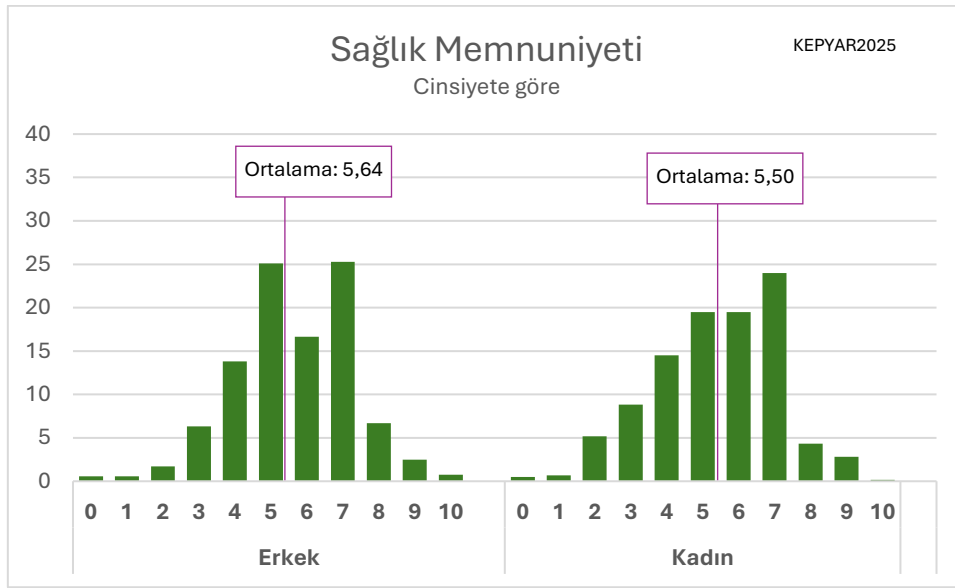
Şekil 14: Sağlık memnuniyeti.

4.1 Yaş grubuna göre

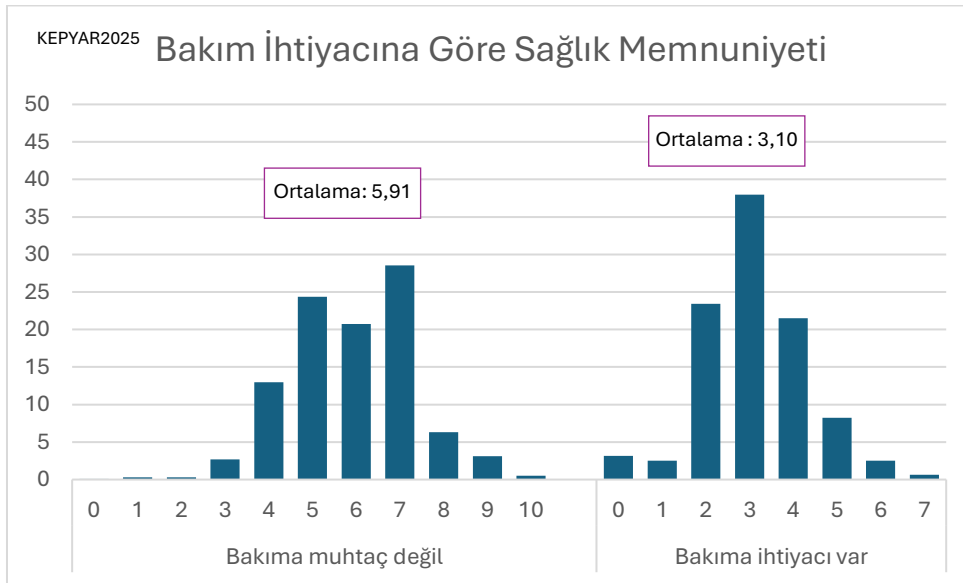
Şekil 15: Yaş grubuna göre sağlık memnuniyeti.

4.2 Cinsiyete göre

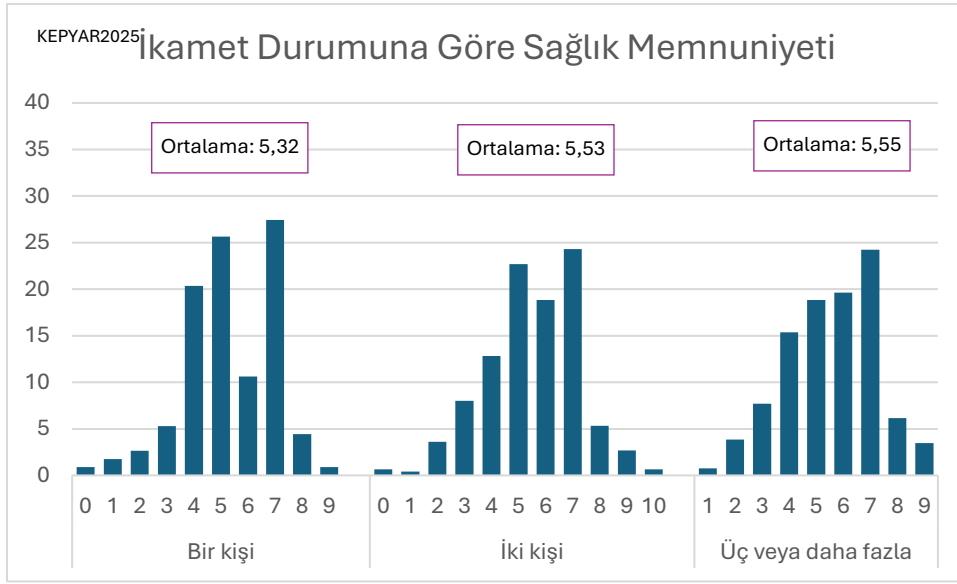
Şekil 16: Cinsiyete göre sağlık memnuniyeti.

4.3 Bakım ihtiyacına göre

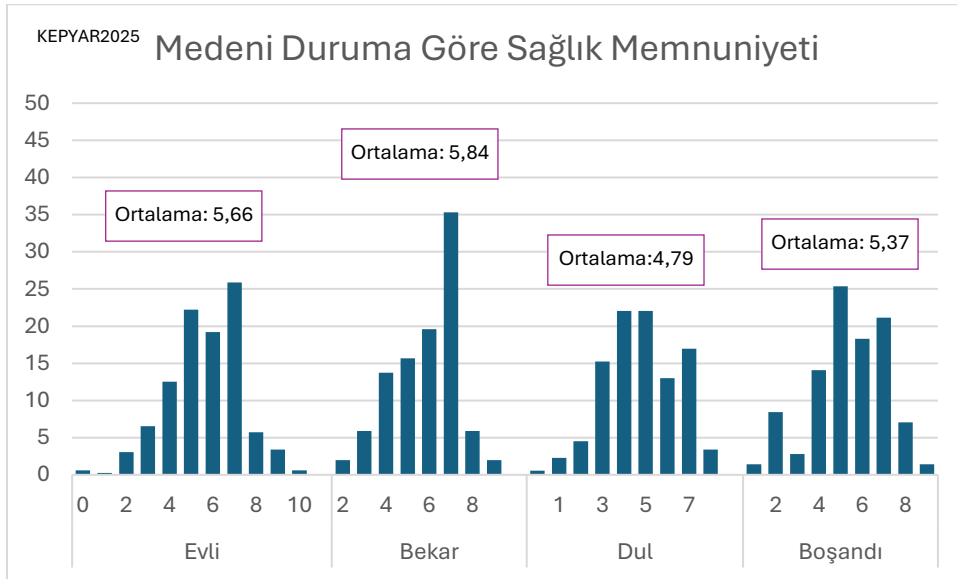
Şekil 17: Bakım ihtiyacına göre sağlık memnuniyeti.

4.4 İkamet durumuna göre

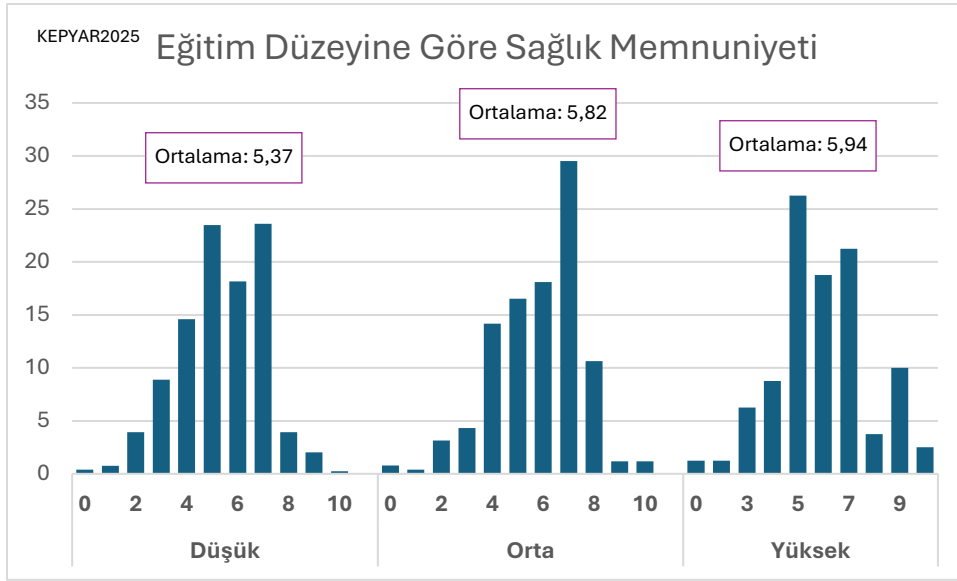
Şekil 18: İkamet durumuna göre sağlık memnuniyeti.

4.5 Medeni duruma göre

Şekil 19: Medeni duruma göre sağlık memnuniyeti.

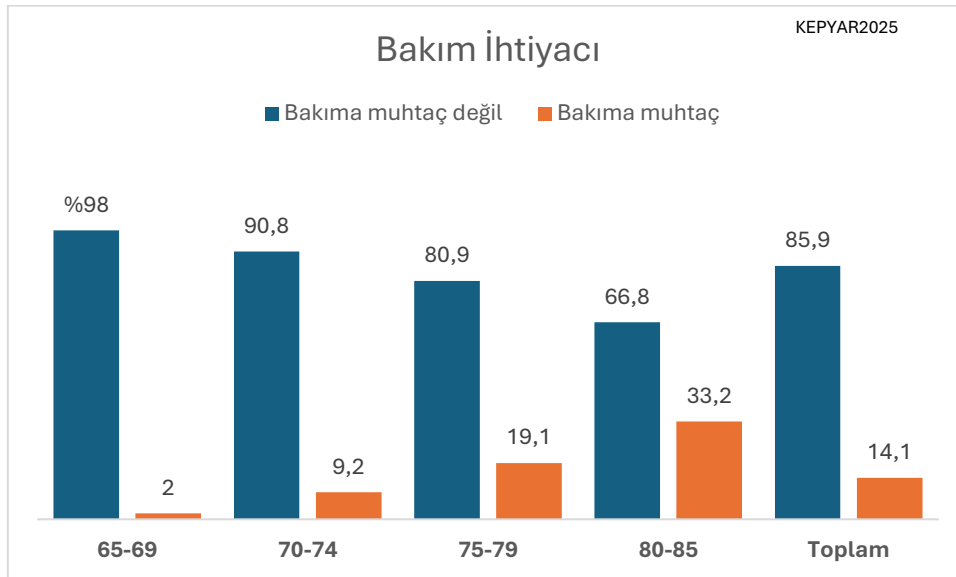
4.6 Eğitim düzeyine göre

Şekil 20: Eğitim düzeyine göre sağlık memnuniyeti.

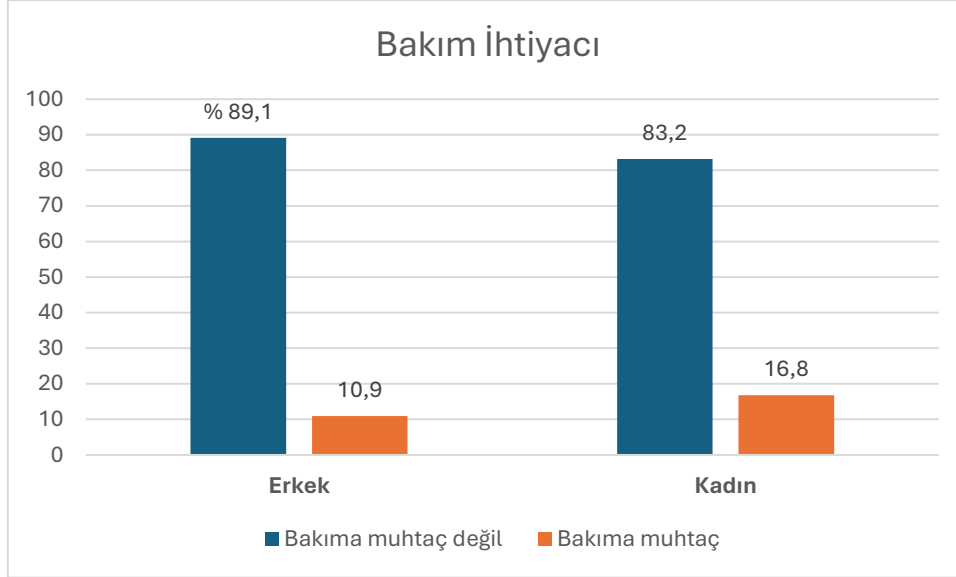
5 Bakım İhtiyacı

Toplamda katılımcıların %86'sı bakıma ihtiyaç duymamaktadır. Gündelik yaşam ödevlerinin üstesinden tek başına gelebilmektedir. Buna karşın %14'ü günlük yaşamında desteğe, yardıma veya bakıma ihtiyaç duymaktadır. Bakım ihtiyacı yaş yükseldikçe artmaktadır. Günlük yaşamında 60-65 yaş grubunun %2'si bakıma ihtiyaç duyarken, henüz 70-74 yaş grubunda bu oran %9'u aşmaktadır; 75-75 yaş grubunda %19'a ve 80-85 yaş grubunda ise %33'e yükselmektedir.

Şekil 21: Yaş grubuna göre bakım ihtiyacı.

Bakım ihtiyacı erkelerde %10,9 iken kadınlarda %16,8 olarak tespit edilmiştir. Kadın ortalama olarak erkelerden daha uzun bir yaşam beklentisine sahip olması, ileri yaşlarda önlerine bir dezavantaj olarak çıkmak, hayatlarının geriye kalan kısmını bağımlı fertler geçirmek durumunda kalmaktadırlar.

Şekil 22: Cinsiyete göre bakım ihtiyacı.

6 Sonuç

Cinsiyet aidiyeti gibi yaşlanma ve yaşlılık olguları da ilk bakışta doğal ve biyolojik, önceden belirlenmiş kategoriler gibi görünür. Ancak biyolojik ön koşullar, aslında yalnızca toplumun ve bireyin bunlarla başa çıkma biçimi için birer “malzeme” niteliğindedir (Karl, 1999, s. 20). Yaşlı Dostu Kepez’de bu “malzeme” yeniden keşfedilecek, en iyi şekilde korunacak ve “başarılı yaşlanan” Kepezlilerin çoğalması sağlanacaktır.

Kepez Belediyesi bunu “uygulamalı gerontoloji” ile başaracak, yaşlıların refahı ve yaşam memnuniyeti için Türkiye’ye örnek teşkil edecektir. Bunun için ampirik verilerin titiz analizlerine, yorumlanmalarına ve öngörülere ihtiyaç vardır. Bu titizliği göstermek amacıyla, burada yalnızca “yaşam memnuniyeti” kavramının analizlerinden bahsettik. Ancak Kepez Yaşlılık Araştırması, burada sunulanın kat kat ötesinde analizlerle, yorumlarla, öngörülerle ilişkilidir.

Kaynakça

- Alber, J., & Schölkopf, M. (1999). *Sozialpolitik: Die soziale Lage älterer Menschen in Europa*. Amsterdam: G + B Verlag Fakultas.
- Bäcker, G., Bispinck, R., Hofemann, K., Naegle, G., & Neubauer, J. (2008b). *Sozialpolitik und soziale Lage in Deutschland. Band 2: Gesundheit, Familie, Alter und Soziale Dienste*. 4. Aufl. (3. Aufl. b.). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Bäcker, G., Naegle, G., Bispinck, R., Hofemann, K., & Neubauer, J. (2008a). *Sozialpolitik und soziale Lage in Deutschland. Band 1: Grundlagen, Arbeit, Einkommen und Finanzierung*. 4. Aufl. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Backes, G. M., & Clemens, W. (2013). *Lebensphase Alter - Eine Einführung in die sozialwissenschaftliche Altersforschung*, 4. Aufl. Weinheim, Basel: Beltz/Juventa.
- Baltes, P. B., & Baltes, M. M. (1992). Gerontologie: Begriff, Herausforderung und Brennpunkte. In P. B. Baltes, & J. Mittelstraß, *Zukunft des Alterns und gesellschaftliche Entwicklung* (S. 1-34). Berlin: De Gruyter.
- Bortz, J. (2005). *Statistik für Human- und Sozialwissenschaftler*, 6. Aufl. Heidelberg: Springer.
- Bortz, J., & Döring, N. (2006). *Forschungsmethoden und Evaluation für Human- und Sozialwissenschaftler*. Heidelberg: Springer.
- Clemens, W., & Naegle, G. (2004). Lebenslagen im Alter. A. Kruse, & M. Martin içinde, *Enzyklopädie der Gerontologie* (s. 387-402). Bern, Göttingen, Toronto, Seattle: Huber Verlag.
- Denzin, N. K. (2007). Symbolische Interaktionismus. U. Flick, E. v. Kardorff, & I. Steinke içinde, *Qualitative Forschung - Ein Handbuch*, 5. Aufl. (s. 136-150). Reinbek bei Hamburg: Rowohlt.
- Dieck, M. (1991). Altenhilfepolitik. W. D. Oswald, W. Herrmann, S. Kanowski, U. Lehr, & H. Thomae içinde, *Gerontologie. Medizinische, Ppsychologische und sozialwissenschaftliche Grundbegriffe*, 2. Aufl. (s. 23-37). Stuttgart, Berlin, Köln: Kohlhammer.
- Feichtinger, G. (1979). *Demographische Analyse und populations-dynamische Modelle: Grundzüge der Bevölkerungsmathematik*. Heidelberg: Springer Verlag.
- Flick, U., Kardorff, E. v., & Steinke, I. (2007). *Qualitative Forschung - Ein Handbuch*, 5. Aufl. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt.
- Helle, H. J. (2001). *Theorie der Symbolischen Interaktion*, 3. Aufl. . Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.
- Hillmann, K.-H. (2007). *Wörterbuch der Soziologie*, 5., vollst. überarb. u. erw. Aufl. Stuttgart: Alfred Kröner Verlag.
- Karl, F. (1999). Gerontologie und Soziale Gerontologie in Deutschland. B. Jansen, F. Karl, H. Radebold, & R. Schmitz-Scherzer içinde, *Soziale Gerontologie: Ein Handbuch für Lehre und Praxis* (s. 20-46). Weinheim und Basel: Beltz.
- Kruse, A., & Wahl, H.-W. (2010). *Zukunft Altern: Individuelle und gesellschaftliche Weichenstellungen*. Heidelberg: Spektrum.
- Lehr, U. (1979). *Interventionsgerontologie*. Darmstadt: Steinkopff .
- Lenz, W. (2004). Lebenslanges Lernen - Lebensgestaltende Bildung. BMWF(Österreich), BLK(Deutschland), & EDK(Schweiz) içinde, *Lebenslanges Lernen in der Wissensgesellschaft: Voraussetzungen und Rahmenbedingungen* (s. 115-124). Innsbruck, Wien, München, Bozen: Studien Verlag.
- Martin, M., & Kliegel, M. (2014). *Psychologische Grundlagen der Gerontologie*, 4. Aufl. . Stuttgart: Kohlhammer.

- Marwedel, U. (2005). *Gerontologie und Gerontopsychiatrie, 2.Aufl.* Haan-Gruiten: Verlag Europa-Lehrmittel.
- Naegele, G. (1998). Lebenslagen älterer Menschen. A. Kruse içinde, *Psychosoziale Gerontologie. Band I: Grundlagen* (s. 106-130). Göttingen, Bern, Toronto, Seattle: Hogrefe, Verlag für Psychologie.
- Niederfranke, A. (1999). Das Alter ist weiblich. Frauen und Männer altern unterschiedlich. A. Niederfranke, G. Naegele, & E. Frahm içinde, *Lebenslagen und Lebenswelten, soziale Sicherung und Altenpolitik. Funkkolleg 2* (s. 7-52). Opladen/Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.
- Opaschowski, H. W. (1996). Freizeitpädagogik . D. Lenzen içinde, *Pädagogische Grundbegriffe, Band I* (s. 656-674). Reinbek bei Hamburg: Rowohlt-Verlag.
- Prahl, H.-W., & Schroeter, K. (1996). *Soziologie des Alterns*. Paderborn, München, Wien, Zürich: Schöningh.
- Ritter, U. P., & Hohmeier, J. (1999). *Alterspolitik: Eine sozio-ökonomische Perspektive* . München, Wien: R. Oldenbourg Verlag.
- Rosenmayr, L., & Rosenmayr, H. (1978). *Der alte Mensch in der Gesellschaft*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt.
- Rott, C. (2004). Demographie des hohen und sehr hohen Alters. A. Kruse, & M. Martin içinde, *Enzyklopädie der Gerontologie. Alternsprozesse in multidisziplinärer Sicht* (s. 51-65). Bern, Göttingen, Toronto, Seattle: Huber Verlag.
- Schulz-Nieswandt, F. (2006). *Sozialpolitik und Alter*. Stuttgart: Kohlhammer.
- Tewes, U., & Wildgrube, K. (1999). *Psychologielexikon, 2.Aufl.* München, Wien: Oldenbourg Verlag.
- Timur, S. (1968). Sosyal Değişme Açısından Yeni Bir Sosyal Hizmet: Aile Planlaması. S. v. Bakanlığı içinde, *III. Milli Sosyal Hizmetler Konferansı - Türkiye'de Sosyal Değişme ve Sosyal Hizmetler* (s. 75-86). Ankara: Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Tufan, İ. (2007). *Birinci Türkiye Yaşlılık Raporu*. Antalya: GeroYay.
- Tufan, İ. (2016). *Antikçağdan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma, Geliştirilmiş 2.Baskı*. İstanbul: Nobel.
- Tufan, İ. (2022). *Türkiye İçin Yeni Bir Eğitim Modeli: Yaşlı Eğitiminde İlk Dört Yıl ve 60+Tazelenme Üniversitesi'nin Değerlendirmesi*. Ankara: Nobel.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025). *Raporda yer alan Türkiye ve Antalya hakkındaki istatistikler TÜİK'in 2025 yılında yayınladığı verilerdir; bunların birçoğu Excel dosyası olarak yayımlandıklarından kaynak olarak belirtmek imkansızdır; bu nedenle sadece kaynağın adresi verilmiştir*. Ankara : TÜİK.
- v. Kardorff, E. (1995). Qualitative Sozialforschung - Versuch einer Standortbestimmung. U. Flick, E. v. Kardorff, H. Keupp, L. v. Rosenstiel, & S. Wolff içinde, *Handbuch Qualitative Forschung: Grundlagen, Konzepte, Methoden und Anwendungen, 2.Aufl.* (s. 3 - 8). Weinheim: Beltz, Psychologie Verlags Union.
- Wahl, H. W., & Heyl, V. (2015). *Gerontologie: Einführung und Geschichte, 2.Aufl.* Stuttgart: Kohlhammer.
- Witzel, A., & Reiter, H. (2022). *Das problemzentrierte Interview - eine praxisorientierte Einführung*. Weinheim, Basel: Beltz, Juventa.